

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Београд, 10. април 2016.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

1. Датум и орган који је именовео комисију

Одлуком број 615/1 од 18. марта 2016, Наставно–научног већа Филолошког факултета Универзитета у Београду образована је комисија за преглед и оцену докторске дисертације коју је мр Јелена Добриловић Драговић предала под насловом „**Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама**“.

2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:

1. Проф. др Гордана Стокић Симончић

Ужа научна област Библиотекарство – Историја књиге и библиотека, у звање редовног професора изабрана 21. 1. 2015. године, на Филолошком факултету Универзитета у Београду

2. Проф. др Жељко Вучковић

Ужа научна област Библиотечке науке, у звање редовног професора изабран 9.11.2011. године, запослен на Педагошком факултет у Сомбору, Универзитета у Новом Саду

3. Проф. др Горан Младеновић

Ужа научна област Грађење и одржавање аутопутева и аеродрома, у звање ванредног професора изабран 20. маја 2014. на Грађевинском факултету Универзитета у Београду

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име, име једног родитеља, презиме:

Јелена, Радивоје, Добриловић Драговић

Датум рођења, општина, република:

7. 10. 1974, Београд, Савски венац, Република Србија

Датум одбране, место и назив магистарске тезе:

Магистарски рад на тему „Специјалне библиотеке у научноистраживачким институтима“ одбрањен 27. 12. 2007. на Филолошком факултету Универзитета у Београду

Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:
Библиотекарство

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација обима 268 страна, а састоји се од четири поглавља, увода и закључка, са додатим прилозима, списком коришћене литературе и индексом имена. Проблематика је организована у тематске целине према следећем распореду: Увод (стр. 1-5); 1. Специјалне библиотеке – карактеристике, класификација, евалуација (6-58); 2. Библиотеке научноистраживачких института у Србији (59-101); 3. Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама (102-192); 4. Стратегијски правци развоја специјалних библиотека у Србији (193-199); Закључак (200-205), Прилози (34 прилога, стр. 206-246), Литература (247-254) и Индекс имена (255-264). Свако поглавље се састоји из неколико потпоглавља. У уводу докторске дисертације образложени су значај теме, полазне хипотезе, методе истраживања и очекивани резултати. Пошто су у првом поглављу представљене основне карактеристике специјалних библиотека, општи принципи и методе евалуације и имплементације система квалитета у њима, засебно су размотрени задаци, циљеви и карактеристике библиотека научноистраживачких института, које представљају најуже поље интересовања. У другом поглављу дата је анализа актуелног стања у библиотекама научноистраживачких института у Србији. Посебно је обрађена

библиотека Института за путеве АД у Београду. У трећем поглављу моделиран је систем квалитета, комбиновањем дијаграма тока, односно графичких приказа и текста. Модел је грађен на искуствима и резултатима рада на спровођењу система квалитета у Институту за путеве АД Београд, а њиме су представљени и документи по стандарду ISO 9001 урађени у 4 нивоа: Пословник, Поступци, Упутства, Записи. У четвртном поглављу дате су смернице за опште унапређење рада специјалних библиотека у Србији, јачање ефикасности и ефикасности њиховог рада. Закључак сумира резултате истраживања, посебно имајући у виду потребу осавремењавања рада специјалних библиотека у Србији.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Прегледом објављене литературе о увођењу и примени система квалитета у домаћим институцијама културе јасно се уочава недостатак акција на овом плану, али и недостатак грађе која би била од помоћи при изради ове дисертације. Иако је у српским библиотекама било покушаја увођења система квалитета (Електрровојводина у Новом Саду, Библиотека „Браћа Настасијевић“ у Горњем Милановцу), они нису дали дуготрајне практичне резултате, а ни понудили значајнија теоретска упоришта. Имајући у виду наведене чињенице, истраживање мр Јелене Добриловић Драговић спада у пионирска.

Грађа за израду докторске дисертације на тему „Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама“ прикупљена је из чланака о систему квалитета у специјалним библиотекама објављених у страној и домаћој библиотечкој литератури, из годишњих извештаја о раду специјалних библиотека и њихових архива, извештаја са стручних скупова у организацији библиотекарских удружења, збирки закона и прописа о деловању библиотечких удружења у свету и код нас. Подаци о систему квалитета у специјалним библиотекама добијени су и претраживањем појединих база података. Овако добијену грађу допуњава литература о специјалним библиотекама, изазовима са којима се оне суочавају у информационом добу и одговорности библиотекара специјалних библиотека у том контексту. Приликом израде дисертације коришћени су фондови Народне библиотеке Србије, Универзитетске библиотеке *Светозар Марковић*, Катедре за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду, као и фондови Британске библиотеке у Лондону (British Library), Јавне библиотеке у Њујорку (The New York Public Library), Конгресне библиотеке у Вашингтону (Library of Congress), које је докторандкиња и лично посетила.

Тема „Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама“ подразумевала је константну примену компаративног метода: од сагледавања феномена специјалних библиотека научноистраживачких института у свету и у Србији, преко сагледавања система квалитета до уочавања и истицања примера *добре праксе*. Она указује на кључна стратешка опредељења Сједињених Америчких Држава и Велике Британије у развоју система квалитета у специјалним библиотекама, која се у великој мери базирају на самооцењивању. Пројекти LibQual+ и E-Metrics у САД, аналогни су европским пројектима EQLIPSE и EQUINOX, и покренути су са циљем да мерења, подаци и програми боље описују библиотеке и њихове услуге и помажу им да прецизно мере своје учинке током времена. Из објављених докумената може се закључити да библиотечко-информационе службе у развијеним земљама прихватају обезбеђивање и примену система квалитета и за њега везану одговорност као нужност.

Докторски рад „Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама“ дао је прецизну категоризацију специјалних библиотека у Србији, на основу које могу да се анализирају резултати рада сродних библиотека. Према типу организације или установе у чијем саставу се налазе оне су класификоване као: 1. Специјалне библиотеке у научним и научноистраживачким институтима; 2. Специјалне библиотеке у установама културе; 3. Специјалне библиотеке у државним органима; 4. Специјалне библиотеке у установама здравствене и социјалне заштите; 4. Специјалне библиотеке у предузећима (привредним субјектима) различитих делатности; 5. Специјалне библиотеке у организацијама које представљају различите облике удруживања грађана (удружења и друге невладине организације, задужбине и фондације, политичке организације); и 6. Специјалне библиотеке у осталим установама и организацијама.

У разматрању позиције специјалних библиотека у Србији пошло се од претпоставке да, у постојећим околностима, оне не могу да развију своју делатност, а да корисници, на основу скромних фондова и неразвијених услуга, не могу да имају јасну представу о њиховом могућем доприносу процесима учења, образовања, информисања или истраживања. Промена постојећег стања је неопходна и могућа, али је за остварење те промене неопходно здружено деловање запослених у библиотечко-информационој делатности.

Посебно су издвојене и обрађене библиотеке научноистраживачких института, чији је представник библиотека Института за путеве АД у Београду. Она је послужила и као узорак

за моделовања система квалитета. Циљ моделирања система квалитета је боље разумевање система који се развија и омогућава да се одреди структура система, а модел подразумева и представља документе система квалитета по стандарду JUS ISO 9001 која су урађена у четири нивоа, и то: Пословник, Поступци, Упутства, Записи. Документа приказана у овом моделу за изградњу система квалитета у специјалној библиотеци су део укупне документације Института, а резултат су дванаестогодишњег рада Јелене Добриловић Драговић на спровођењу и примени система квалитета у Институту. На основу одобрења директора Института, написана документа на којима је радила ауторка ове докторске дисертације у Институту и спроводи их у специјалној библиотеци Института као део укупног интегрисаног система квалитета Института, представљају се у овом моделу за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама, што може да послужи као пример и другим специјалним библиотекама за спровођење управљања системом квалитета.

Докторска дисертација пружа визију развоја специјалних библиотека у Србији и одређује циљеве који би водили до остварења те визије. Предложене мере за унапређење делатности специјалних библиотека научноистраживачких института свеобухватне су и почивају на разумевању и стратегијском промишљању.

VI Списак научних и стручних радова који су објављени или прихваћени за објављивање на основу резултата истраживања у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Јелена Добриловић Драговић, „Спровођење интерних провера интегрисаног система менаџмента у специјалним библиотекама научноистраживачких института“, *Пут и саобраћај*, бр.2 (2015) : 67-70
2. Јелена Добриловић, „Информациона писменост у специјалним библиотекама“, *Институт за путеве*, бр.40 (2011) : 61-63
3. Јелена Добриловић, „Значај дигитализације библиотечке грађе у специјалним библиотекама“, *Пут и саобраћај*, бр. 4 (2011) : 55-58
4. Јелена Добриловић, „Примери примене система квалитета у пословању библиотеке Института за путеве“, *Инфотека*, бр.1-2 (2006) : 55-59

Навести називе радова, где и када су објављени. У случају радова прихваћених за објављивање, таксативно навести називе радова, где и када ће бити објављени и приложити потврду о томе.

а) Монографске публикације:

1. Јелена Добриловић Драговић, *Библиографија радова конгреса и научно-стручних скупова Српског друштва за путеве VIA-VITA 1953-2013*. Београд : Српско друштво за путеве VIA-VITA, 2016.
ISBN 978-86-88541-04-6 (у припреми за штампу).

в) Рад у зборнику:

1. Јелена Добриловић Драговић, „Дигиталне специјалне библиотеке научноистраживачких института и њихово укључивање у савремене информационе токове“ (рад представљен на Међународној конференцији „Дигитална хуманистика“, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Београд, 25-27. септембар 2015.)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Развој савременог друштва карактеришу све бржи напредак технологије, глобализација информација и дигитализација. У таквим условима, научне, стручне и специјалне библиотеке својим фондовима и услугама обезбеђују основу за научна истраживања. Полазећи од претпоставке да су научници и истраживачи у Републици Србији веома усамљени, да се истраживањима претежно баве индивидуално и да тешко долазе до актуелне грађе, Јелена Добриловић Драговић, и сама библиотекар у научноистраживачком институту, истражила је начине на које се процес истраживања, посредством библиотека, може учинити бржим и ефикаснијим. Увођење система квалитета према ISO стандардима, упоредо са поштовањем стандарда библиотечко-информационе делатности, указало се као пожељан правац акције, како за корисника, тако за библиотеку и професију библиотекара. Резултати истраживања на тему „Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама“ могу се сагледавати као актуелни и иновативни:

1. Поред тога што развијени библиотечки системи већ неколико деценија изналазе методе мерења учинка библиотека, спроведено истраживање актуелно је нарочито у светлу чињеница да је процес транзиције у Србији угрозио положај специјалних библиотека, а да је промена система власничких односа довела до бројних случајева њиховог гашења. С друге стране, процес приватизације обухватио је друштвена предузећа, али не и друштвене установе, па је положај специјалних библиотека у установама које остварују интерес од значаја за државу релативно стабилан, али су услови за рад у овим библиотекама минимални. У докторској дисертацији разматра се укупна позиција специјалних библиотека у Србији и, посебно, позиција 72 библиотеке научноистраживачких института,

те нуди модел за унапређење њихове организације ради постизања веће ефикасности и ефикасности. Увођење система квалитета, уз поштовање стандарда из области библиотечко-информационе делатности, види се као неопходно дугорочно опредељење.

2. Предуслов за анализу актуелног стања, али и за разматрања стратешких праваца развоја специјалних библиотека у Србији, јесте њихово класификовање по сродности, чему је Јелена Добриловић Драговић дала свој допринос. Након подробне анализе одређени су стратегијски правци развоја специјалних библиотека код нас, а оне су сагледане као хибридне и дигиталне. Будући да цела област културе нема стратегију развоја, да библиотеке као делови тог система такође имају потешкоћа у сагледавању праваца будућег кретања, да специјалне библиотеке у Србији нису умрежене – стратегијска разматрања су драгоцене.

3. Докторски рад по први пут на једном месту приказује модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама претендујући на свеобухватност и исцрпност. Он приказује процедуре и апликативни модел система квалитета, који би могли служити за углед једном броју библиотека у Србији. Значај докторског рада је и показивање резултата примене система квалитета у пословању специјалних библиотека, као и његов утицај на развој и статус библиотекара специјалних библиотека у Србији. Докторандкиња с правом истиче да за специјалне библиотеке унутар научноистраживачких института, које су најуже спецификован предмет истраживања, увођење система квалитета значи нов начин пословног размишљања и деловања. Докторски рад је потврдио полазне претпоставке да обављање библиотечке делатности у специјалној библиотеци значи усклађивање њихове пословне активности са визијом и мисијом матичне установе, да успостављање система квалитета јача позицију библиотеке у матичној установи, да је систем квалитета неопходан за ефикасан рад специјалних библиотека и професионализацију занимања библиотекара, да доприноси систематичном приступу пословању, помаже успостављању надзора и мерење учинка рада. Управљање квалитетом обезбеђује развој јединствене културе организације која је усмерена на мисију, на корисника и задовољење његових потреба, а специјалној библиотеци обезбеђује статус пресудно важне организационе јединице.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Докторска дисертација мр Јелене Добриловић Драговић написана је у складу са одобреном пријавом теме и представља самостално и оригинално остварење. Истраживање

се базирало на коришћењу и комбиновању историјског и компаративног метода у сегментима развоја феномена специјалних библиотека, као и развоја примене система квалитета и евалуације рада у библиотекама. Када је у питању актуелно стање специјалних библиотека у Србији, подаци су прикупљани квалитативном (посматрање, интервју, студија случаја) и квантитативном (анкетни упитник) методом. Општи аналитичко-синтетички метод користио се за добијање модела за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама, као и за систематизовање и презентовање резултата истраживања научној и стручној јавности.

Кликните да бисте почели унос текста.

Х ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

По своме обухвату и обради теме која на српском простору до сада није обрађивана, докторска дисертација „Модел за изградњу система квалитета у специјалним библиотекама“ представља несумњив допринос теорији и пракси библиотекарства, те Комисија предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета да дисертацију прихвати, а кандидаткињу Јелену Добриловић Драговић позове на усмену одбрану.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- 1.
- 2.
- 3.